

De laagten ten noorden en zuiden van de oost-west lopende keileemrug van Ansen zijn in deze periode ontstaan door de eroderende werking van smeltwater.

Veel mariene sedimenten zetten zich af op het vasteland en er ontstond een open, parkachtig landschap met bospartijen. In het warmere klimaat werden berken met hier en daar jeneverbesstruiken verdreven door uitgestrekte dennenbossen. Vervolgens namen de soorten die het gemengde eikenbos typeren (eik, iep, linde en esdoorn) geleidelijk in aantal toe. De hazelaar deed zijn intrede en overheerste met de eik de vegetatie. De taxus was in opkomst. Na de taxus volgde een lange periode waarin de haagbeuk de meest opvallende boomsoort was. Op de nattere plekken groeiden elzen.

100.000 Jaar geleden werd het weer erg koud; de laatste ijstijd was aangebroken. De gletsjers uit Scandinavië kwamen tot Hamburg maar bereikten Nederland niet. Toch veranderde het landschap in een poolwoestijn. De mammoet was goed aangepast aan dit koude, droge klimaat. Hij had kleine oren, een korte staart en zeer lange haren met daaronder een wollige vacht. Hij had een hoogkronig gebit; zijn kiezen telden een groot aantal lamellen. Bij zowel de stieren als de koeien kwamen sterk spiraalvormig gekromde slagstanden voor. Hij had een hoog voorhoofd en een naar achteren aflopend lichaam (dit in tegenstelling tot bijvoorbeeld de Afrikaanse olifant, waarbij het hoogste punt van de rug gelegen is ter hoogte van het bekken; bij de Aziatische olifant ligt het hoogste punt in het midden van de rug). Hoewel de mammoeten goed waren toegerust om de kou te weerstaan, hadden ze het toch vaak moeilijk.

In het droge en koude klimaat te groeiden geen bomen en leefde de mammoet van het gras dat groeide op de toendra's. Ook groeiden er toen veel mossen in Drenthe. Voor oude, zieke mammoeten was het soms te zwaar om 150 kilogram dagelijks voedsel bijeen te scharrelen. Als de stier z'n loodzware kop ergens op steunde, trok dit de aandacht van roofdieren.

Mammoeten waren zo groot als de Afrikaanse savanne-olifant en waren zo'n drie meter hoog. De mammoet had veel grotere slagstanden dan de hedendaagse olifant. Ook het reuzenhert leefde op de steppe; dit dier was zo groot als een eland, maar had een veel groter gewei. Dit gewei kon een spanwijdte van ongeveer 3,5 meter bereiken en woog zo'n 50 kilogram.

Ook gedurende de laatste ijstijd wisselden periodes van koude en warmte elkaar af. In de warmere perioden groeiden er dennen- en berkenbossen. In het voorjaar en in de zomer stroomde het smeltwater met grote snelheid langs de flanken van de stuwwallen. Hierdoor ontstonden smeltwaterdalen. De kale poolwoestijnen waren gevoelig voor smeltwatererosies. Oude afzettingen uit het Saalien en Eemien (130.000-100.000 jaar v.C.) erodeerden door de smeltwaterstromen en de hoofddalen werden uitgeslepen tot 10-20 meter diepte.

De gletsjerstromen voerden de keileemlaag in veel stroomdalen af. De kleine restplateaus ter hoogte van Dwingeloo en Rheebruggen in het dal van het Oude Diep bleven onaangetast.

Neerslag zorgde ervoor dat deze dalen werden opgevuld met erosiemateriaal van de hoger liggende plateaus. Een voortdurende striemende poolwind blies minuscuul kleine kleideeltjes en zandkorrels uit Scandinavië op die in de luwte achter de stuwwallen werden afgezet.

De tijd die is verstreken sinds de Aarde is ontstaan is met ons verstand nauwelijks te bevatten. De 4,5 miljard jaar tellende geschiedenis van de Aarde breng ik terug tot één dag. Het loopt al tegen twaalfen als de mensapen en de eerste mensachtigen op Aarde verschijnen. Als de allerlaatste seconden wegtikken verschijnt pas de moderne mens. Zo'n 40.000 jaar geleden verscheen de moderne mens -Homo Sapiens Sapiens- in

in het Carboon bedekt met bossen en moerassen vol reuzenvarens en wolfsklauwen. Er vlogen hele grote insecten rond, waaronder libellen met een spanwijdte van 1,5 meter.

Tijdens het Perm (280-225 miljoen jaar v.C.) overheersten de reptielen het land, de zee en de lucht. De zee die ons land bedekte tijdens het Perm was extreem zout. Tegen het einde van het Carboon botste Euramerika tegen Azië op, waardoor het Oeral-gebergte en één supercontinent: Pangaea (alle landen) (250-210 miljoen jaar v.C.) ontstonden.

Uit Pangea ontstond op haar beurt alle huidige continenten.

De rest van het aardoppervlak bestond uit één grote oceaan, de Panthalassa. Door de enorme landmassa die Pangea besloeg, was het binnenland geheel omsloten door bergketens.

Tijdens het bestaan van Pangea was het land grotendeels bedekt met een superwoestijn. 210 miljoen jaar geleden brak Pangea in een noordelijke en zuidelijke stuk. Beide delen werden gescheiden door een superzee: de Tethys Zee. De noordelijke landmassa (Laurasia) bestond uit het tegenwoordige Europa, Noord-Amerika en Azië. Het zuidelijke blok (Gondwana) bestond uit onder meer India en het Zuidpoolgebied.

Deze landsplitsing stimuleerde de ontwikkeling van een grote verscheidenheid aan zeedieren en de eerste kleine zoogdieren. De ongewervelde dieren evolueerden snel en zijn de voorouders van de tegenwoordige oesters, spinnen, kreeften en zeesterren. De zeedieren uit die tijd, die schelpen hadden, vinden wij terug als fossielen. Deze fossielen noemen wij 'trilobieten'. Ook besteed in deze periode de dinosaurius het wereldtoneel.

150 miljoen jaar geleden scheidde Europa zich af van Noord-Amerika en ontwikkelde een uniek landschap, alsmede flora en fauna. In Europa verschenen de eerste gewervelde dieren. Tijdens het Krijt (135-65 miljoen jaar v.C.) botste Afrika met India en Azië. Zo ontstonden de Alpen en de Himalaya. Tijdens het Krijt was Nederland half land en half zee, lagen er veel stranden en duinen en vormden de rivieren een zeer grote delta. Tijdens het Krijt was het klimaat in Nederland tropisch. Soms worden in vuurstenen fossielen uit het Krijt gevonden.

De dinosauriërs en de reuzewaterreptielen stierven 65 miljoen jaar geleden waarschijnlijk uit door een enorme inslag van een reuzenmeteoriet van 30 kilometer lengte. De machtige Tyrannosaurus met een lengte van 15 meter en dolkachtige tanden van 20 centimeter moest buigen voor het natuurgeweld. De 'verschrikkelijke hagedissen' hadden 100 miljoen jaar de aarde gedomineerd. Door de klap verging de meteoriet tot stof en braken er enorme bosbranden uit. Vulkanen spuwden vuur en as. Stof en as verspreidden zich door de lucht over de hele wereld en het zonlicht kon de aarde niet meer bereiken. Doordat het eeuwen lang donker en koud bleef, stierven veel planten en dieren. De Aarde herstelde zich langzaam na de inslag. Alleen de sterkste dieren overleefden, zoals krokodillen, schildpadden en hagedissen. Deze dieren leefden ten tijde van de dinosauriërs, en nu nog. Dankzij hun haren respectievelijk veren waren de zoogdieren en vogels bestand tegen de kou na de meteorietinslag. De eerste bloemen verschenen en het gras ontstond. Gras is voor ons een normaal verschijnsel. Dinosauriërs hebben echter nooit gras gezien.

Tijdens het Tertiair (65- 2,5 miljoen jaar v.C.) was het klimaat tropisch en op het land groeiden weelderige moerasbossen. De zeespiegel lag erg hoog en de regenwouden strekten zich uit van pool tot pool. Vogels, reptielen en zoogdieren gedijden goed in dit klimaat. De planteneters ontwikkelden zich tot de grootste zoogdieren op aarde. Sommigen waren 4 meter lang. De reuzenhaai Megalodon maakte de zee onveilig. Deze haai was 15 meter lang, at walvissen en leefde tot het Pliocen (6- 2,5 miljoen jaar v.C.).

Ree, Bruntinge, Maart

Van een landbouwer heb ik toestemming gekregen om op zijn land te fotograferen. Dit land ligt aan de rand van landgoed Vossenbergh. Uiteraard mag ik niet door de akkers lopen en loop ik langs de randen van de akkers. Veel wild leeft 's nachts om de mensen te ontlopen. Op weilanden en akkers aan bosranden waar voldoende dekking is komen reeën ook overdag. De Trechterbekercultuur jaagde ook op reeën. Er leefden toen veel reeën. Het landschap was gevarieerd. Er bestond nog oerbos en veel moerasgrond. De ree heeft een zandgele tot roodbruine zomervacht. In de winter is zijn vacht grijsbruin tot zwart. Deze opname is vlak voor het voorjaar gemaakt. De kleur van zijn vacht is roodbruin. Volwassen dieren hebben geen vlekken. De neus is zwart en de kin is wit. Na WO-II was de ree relatief zeldzaam. Na het invoeren van een strengere jachtwetgeving in 1971 – 1972 gaat het weer goed met de ree. Veel reeën zijn tegenwoordig het slachtoffer van het verkeer. Kalveren worden soms gegrepen door een vos of hond. Een ree die door een hond wordt opgejaagd belandt soms in het prikkeldraad.

Zonsondergang, ven, Dwingelderveld, december

Ik mocht met Albert Henckel van Staatsbosbeheer mee tijdens zijn inspectieronde over het Dwingelderveld. Onderweg kreeg ik de gelegenheid om landschapsopnamen te maken. Albert Henckel fotografeert ook graag. Het was koud, zonnig en helder weer, waardoor het avondrood goed te zien was. Hoe zullen onze verre voorouders het avondrood hebben ervaren ?

WOESTE GRONDEN GETEMD

(1500-1900)

Hoogeveen en omgeving hebben een rijke natuur-, landschappelijke en cultuurhistorische waarde. Dit boek ontsluit deze rijkdom met foto's en bijbehorende teksten.

Deze foto's en teksten zijn de weerslag van persoonlijke belevenissen van unieke momenten in de natuur, die constant in beweging is. Dit boek is een boek om in rond te zwerven; het wil de lezer aansporen om zelf op ontdekkingstocht te gaan.

Ronald Wilfred Jansen is in 1996 als historicus afgestudeerd aan de Rijksuniversiteit Utrecht. Daarnaast is hij een enthousiast natuurfotograaf. Als fotograaf is hij goeddeels autodidact; kennis over de fotografie heeft hij zich eigen gemaakt door literatuurstudie en vooral door veel ervaring. Jansen is zowel geïnteresseerd in natuur en landschap als cultuurhistorie. Hij houdt tentoonstellingen, publiceert en onderhoudt een website over zijn werk.

